12.10.2022

Hallintovaliokunta

HE 135/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain ja kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Hallintovaliokunta on pyytänyt valtiovarainministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa edellä mainitusta hallituksen esityksestä. Esityksessä ehdotetaan muutettavan kotoutumisen edistämisestä annettua lakia ja kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annettua lakia. Ensin mainitun lain muuttamisella pyrittäisiin turvaamaan Ukrainasta sotaa pakenevien henkilöiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestäminen kunnissa ja hyvinvointialueilla. Jälkimmäisen lain muuttamisella pyrittäisiin täsmentämään sääntelyä vastaanottopalveluiden lakkaamisesta tilapäistä suojelua saavan saadessa kotikunnan.

Valtiovarainministeriö (VM) on lausunnossaan esitysluonnoksesta kannattanut ehdotettuja muutoksia kotoutumislakiin ja vastaanottolakiin. Kotoutumislain muutokset auttavat tukemaan tilapäistä suojelua saavien kotoutumista ja palveluiden saatavuutta, ja siten myös pidemmän aikavälin integroitumista. Tilapäistä suojelua saavilla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu oleskelulupa, joten he ovat jo nykyisin kotoutumislain soveltamisalan piirissä ja heille voidaan esimerkiksi laatia alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma. Nykyinen laki ei kuitenkaan mahdollista valtion korvauksia tilapäistä suojelua saavien henkilöiden palveluiden järjestämisestä, eivätkä he ole kuntaan osoittamisen piirissä, sillä näiden asioiden suhteen henkilöryhmät määritellään laissa erikseen. Esityksellä mahdollistettaisiin kustannusten korvaaminen myös tilapäistä suojelua saavien palveluiden järjestämiseksi.

Vastaanottolain muutoksessa on kyse vastaanottolain sääntelyn selkeyttämisestä tilapäistä suojelua saavan vastaanottopalveluiden lakkaamisen osalta tilanteessa, jossa tilapäistä suojelua saavalle myönnetään kotikunta ja hän saa tämän myötä oikeuden vakinaiseen asumiseen perustuviin palveluihin.

Taloudelliset vaikutukset

Kuten esityksessä sanotaan, on keskeistä erottaa toisistaan esityksen vaikutukset niistä vaikutuksista, jotka seuraavat siitä, kun tilapäistä suojelua saava henkilö hakee ja saa kotikunnan. Esityksen taloudelliset vaikutukset liittyvät valtion korvausten maksamiseen kunnille ja hyvinvointialueille tilapäistä

suojelua saavien henkilöiden palveluiden järjestämisestä. Kotikunnan saaminen lisää kustannuksia eri hallinnonaloilla, mutta nämä kustannukset syntyisivät esityksestä riippumatta.

Tilapäisen suojelun hakemuksia on tullut 9.10.2022 mennessä Suomessa vireille yhteensä 41 725 kappaletta. Sisäministeriö on alkusyksystä arvioinut, että Suomessa jätettäisiin vuoden 2022 aikana 48 000 ja vuoden 2023 aikana 30 000 tilapäisen suojelun hakemusta. Esityksen taloudellisiin vaikutuksiin vaikuttaa olennaisesti se, paljonko tilapäistä suojelua hakevia ja saavia Suomeen tulee, ja kuinka moni heistä hakee ja saa kotikunnan sen tullessa mahdolliseksi. Esityksessä on oletettu, että 2/3 tilapäistä suojelua saavista hakee kotikuntaa. Taloudellisten vaikutusten arvioinnissa on huomioitava myös se, että nykyisen lainsäädännön puitteissa tilapäistä suojelua saavat eivät voi tilapäisen suojelun perusteella myönnetyllä oleskeluluvalla jäädä maahan pysyvästi. Tällä hetkellä valtioneuvoston päätös tilapäisen suojelun myöntämisestä on voimassa 4.3.2023 asti ja päätöstä voidaan EU:ssa tarvittaessa pidentää kuuden kuukauden jaksoissa yhteensä enintään kolmeen vuoteen. Taloudellisten vaikutusten laskelmissa on oletettu tilapäisen suojelun päättyvän 4.3.2025.

Edellä mainittujen oletuksen perusteella esityksessä arvioidaan, että valtion kotoutumiskorvausten lisämäärärahatarve olisi noin 122 milj. euroa vuonna 2023, 428 milj. euroa vuonna 2024 ja 99 milj. euroa vuonna 2025. Lisäksi ELY-keskusten toimintamenoihin on arvioitu vajaan 2 milj. euron vuosittainen määrärahatarve vuosille 2023–2025.

Vuotta 2023 koskevat määrärahalisäykset sisältyvät hallituksen talousarvioesitykseen momenteille 32.50.30 ja 32.01.02. Rahoitus on katettu kehyksen turvallisuuspoliittisen poikkeuslausekkeen puitteissa.

Niina Suutarinen
neuvotteleva virkamies